

Dr hab. n o zdrowiu Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

Katowice, 13.08.2021

Zakład Gerontologii i Pielęgniarstwa Geriatrycznego,

Katedra Pielęgniarstwa

Wydział Nauk o Zdrowiu

Śląski Uniwersytet Medyczny

Recenzja

**rozprawy na stopień doktora nauk o zdrowiu mgr Elżbiety Stojewskiej-Poznańskiej
pt.: "Analiza czynników wpływających na racjonowanie opieki pielęgniarstwiej oraz satysfakcje
zawodową pielęgniarek".**

Koncepcja utraty opieki pielęgniarstwiej (ang. *Missed Nursing Care* - MNC) została po raz pierwszy zdefiniowana w 2006 roku przez amerykańską pielęgniarkę Beatrice Kalisch. Racjonowanie w opiece pielęgniarstwiej odnosi się do "wstrzymania lub zaniechania podjęcia niezbędnej opieki nad chorymi z powodu braku środków" (personel, umiejętności, czas). Oznacza to, że wybrane elementy opieki pielęgniarstwiej są wykonywane z opóźnieniem, a tylko część udaje się sukcesywnie zakończyć. Uważa się, że problem ten występuje na całym świecie, we wszystkich krajach i kulturach i bezpośrednio zagraża bezpieczeństwu pacjenta.

Wybór tematu jest istotny dla zdrowia publicznego z kilku powodów. Po pierwsze, racjonowanie opieki pielęgniarstwiej występuje, zarówno w bardziej, jak i mniej rozwiniętych regionach świata. Na poziom racjonowania opieki pielęgniarstwiej wpływa wiele zmiennych, do których zalicza się: środowisko pracy, zasoby organizacyjne, przyjętą filozofię opieki pielęgniarstwiej jak i określone postawy oraz osąd kliniczny pielęgniarek, związany z ich doświadczeniem zawodowym, a także ze zdobytą i aktualną wiedzą. Wszystkie koncepcje podkreślają, że w przypadku niedoborów kadrowych, zapewnienie opieki pielęgniarstwiej na wysokim poziomie, zgodnej z oczekiwaniami pacjentów oraz samych pielęgniarek, a także przyjętymi procedurami i standardami staje się niemożliwe.

Po drugie satysfakcja z życia i pracy warunkuje większą efektywność w pracy pielęgniarek i kreowanie pozytywnego środowiska pracy, a to może wpływać na poziom racjonowania opieki. Literatura wymienia trzy grupy czynników warunkujących zadowolenie z pracy, które mają wpływ na poziom satysfakcji jednostki. Należą do nich czynniki osobowe, czynniki środowiskowe i dopasowanie osoba-środowisko. Zadowolenie z pracy może być uwarunkowane przez czynniki dyspozycyjne, takie jak sumienność, ugodowość, ekstrawersję, neurotyzm, otwartość na doświadczenia i cechy związane z samopostrzeganiem, takie jak samoocena, poczucie skuteczności, poczucie umiejscowienia kontroli. Na racjonowanie opieki pielęgniarskiej wpływają również inne czynniki związane z funkcjonowaniem pielęgniarki tj. satysfakcja z życia i stopień występowania wypalenia zawodowego

W związku z tym, biorąc pod uwagę przedstawione dane, problematykę badawczą zaprezentowaną w pracy doktorskiej pt. „Analiza czynników wpływających na racjonowanie opieki pielęgniarskiej oraz satysfakcje zawodową pielęgniarek” Pani mgr Elżbiety Słojewskiej-Poznańskiej jest bardzo aktualnym problemem a podjęta przez Doktorantkę problematyka została ujęta w interesujący sposób.

Formalna ocena pracy

Przedstawiona do recenzji praca na stopień doktora nauk o zdrowiu ma układ typowy dla tego typu rozpraw. Struktura pracy jest przejrzysta i logiczna, została zachowana właściwa proporcja poszczególnych części. Pracę stanowi manuskrypt o łącznej objętości 87 stron wraz z piśmiennictwem, streszczeniem w języku polskim i angielskim, spisem tabel, rycin i załączników. Praca składa się z 2 części: teoretycznej i części badawczej – charakterystyki grupy badanej, wykorzystanych metod badawczych oraz szczegółowej analizy wyników badań własnych. Część teoretyczna pracy zawiera 17 stron i stanowi wprowadzenie w problematykę badań własnych. Doktorantka przedstawiła szczegółowo problematykę racjonowania opieki pielęgniarskiej, problematyki zespołu wypalenia zawodowego, satysfakcji z pracy oraz życia. Druga część pracy stanowi prezentację badań własnych. Ta część rozprawy zawiera szczegółowo cel pracy oraz metodologię badań własnych: konceptualizację badań własnych, materiał empiryczny obejmujący wyniki badań, dyskusję i wnioski. Rozprawę doktorską uzupełniają 53 tabele uszczegóławiające zaprezentowane w pracy wyniki badań własnych. Zawarty w rozprawie spis piśmiennictwa zawiera 145 pozycji literatury krajowej i światowej. Wszystkie pozycje dobrane są prawidłowo do tematyki pracy i zacytowane są w sposób prawidłowy w treści pracy. Praca edytorsko jest bardzo staranna, czytelna, ilustrowana

wieloma tabelami. Poszczególne części są koherentne i zgodne z ich tytułami. Treść pracy zgodna jest z tytułem dysertacji.

Merytoryczna ocena pracy

We wstępie Doktorantka szczegółowo przedstawia teoretyczne aspekty pracy oraz założenia metodologiczne prezentowanych badań. Celem pracy była analiza wybranych czynników wpływających na racjonowanie opieki pielęgniarskiej oraz satysfakcje zawodową. Dodatkowo doktorantka skonstruowała 3 hipotezy badawcze:

- wybrane zmienne socjodemograficzne wpływają na poziom racjonowania opieki pielęgniarskiej w codziennej praktyce zawodowej oraz satysfakcję z pracy;
- większa częstość racjonowania opieki uzależniona jest od mniejszego poziomu zadowolenia z pracy, mniejszego poziomu zadowolenia z życia oraz większego poziomu wypalenia zawodowego;
- mniejsze poczucie satysfakcji z pracy uzależnione jest od częstszego racjonowania opieki, mniejszego poziomu zadowolenia z życia oraz większego poziomu wypalenia zawodowego.

Badaniem ostatecznie objęto grupę 320 pielęgniarek uczestniczących w kształceniu organizowanym przez Europejskie Centrum Kształcenia Podyplomowego we Wrocławiu od maja 2019 r. do listopada 2019 r. spełniających kryteria włączenia i wyłączenia z badania. Na przeprowadzenie badania doktorantka uzyskała zgodę Komisji Bioetycznej Uniwersytetu Medycznego we Wrocławiu. Dobór standaryzowanych kwestionariuszy jest odpowiedni do celów badania, a wykorzystane narzędzia spełniają kryteria psychometryczne. Są to narzędzia stosowane w badaniach prezentowanych w literaturze i zalecane przez towarzystwa naukowe: Kwestionariusz do oceny racjonowania opieki pielęgniarskiej BERNCA-R, Skala Satysfakcji z Pracy, Skala Satysfakcji z Życia, Kwestionariusz Wypalenia Zawodowego MBI oraz ankieta własna dotycząca danych społeczno-demograficznych. W pracy zastosowano adekwatne metody statystyczne.

Wyniki stanowią bardzo wartościową i obszerną część pracy. Doktorantka przedstawiła wyczerpująco charakterystykę społeczno-demograficzną badanej grupy. Dodatkowo pogrupowała wyniki badań w licznych podrozdziałach, starając się odnieść do celu badania. Zastosowanie podrozdziałów ułatwia szczegółową analizę dużej ilości danych. Uzyskane wyniki wskazują, że najczęściej racjonowania jest opieka pielęgniarska w zakresie zapoznania się z sytuacją pacjenta i planem opieki przy rozpoczęciu dyżuru, ocena potrzeb nowoprzyjętych

pacjentów, rozmowa z pacjentem i jego rodziną oraz kontrolowanie stanu pacjenta i prawidłowe dokumentowanie czynności pielęgniarstwa. Doktorantka wykazała, że im większe zadowolenie z pracy tym mniejsza częstość racjonowania opieki pielęgniarstwa. Wykazano również, że im większe wypalenie ogólne oraz w domenie wyczerpanie emocjonalne, depersonalizacja oraz brak satysfakcji zawodowej tym większe nasilenie racjonowania opieki pielęgniarstwa. Im starszy wiek pielęgniarek i im dłuższy staż pracy w zawodzie, tym rzadsze racjonowanie opieki pielęgniarstwa. Niezależnymi predyktorami satysfakcji z pracy okazał się stan wolny, wyższy poziom satysfakcji z życia oraz mniejszy wynik wypalania zawodowego.

W dyskusji Doktorantka omówiła wyniki badań w odniesieniu do danych z piśmiennictwa. Dyskusja napisana jest w sposób interesujący, ma zachowane właściwe tempo i porusza najważniejsze problemy wynikające z badań. Przedstawiona dyskusja świadczy o dużej znajomości zagadnienia.

Doktoranta po przeprowadzeniu szczegółowej analizy materiału wyciągnęła 5 wniosków końcowych. Wnioski są dobrze skonstruowane i odnoszą się do wcześniej założonego celu pracy.

Z obowiązku recenzenta kilka dobrych uwag nie obniżających wartości pracy:

1. Czy została oszacowana minimalna wielkość próby.
2. Warto opisać bardziej treściwie również wyniki, które nie uzyskały istotności statystycznej.
3. Wniosek czwarty należy przereklamować ponieważ jest mało nieczytelny.

Podsumowanie

W podsumowaniu opinii, wysoko oceniam przygotowanie teoretyczne Doktorantki, umiejętność postawienia problemu badawczego oraz jego realizacji. Zaproponowany projekt badawczy jest interesujący, a sama praca doktorska napisana jest w sposób merytoryczny.

Podsumowując stwierdzam, że przedstawiona mi do oceny praca doktorska **mgr Elżbiety Słojewskiej-Poznańskiej** jest wartościowa i posiada duży potencjał badawczy, stanowiący podstawę do kontynuowania dalszych badań w tym kierunku. Stanowi spójną całość tematyczną i zawiera cechy nowatorskie, które mogą mieć przyszłości zastosowanie w zarządzaniu personelem i poprawy warunków pracy.

Rozprawa doktorska **mgr Elżbiety Słojewskiej-Poznańskiej pt. "Analiza czynników wpływających na racjonowanie opieki pielęgniarstwa oraz satysfakcje zawodową pielęgniarek"** spełnia warunki określone w art. 13 ust.1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 64, poz. 595, z późn. zm.). Na tej podstawie przedstawiam Wysokiej Radzie Dyscypliny Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego im. Piastów Śląskich we Wrocławiu wniosek o dopuszczenie Doktorantki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Dr hab. n. o zdr. Agnieszka Młynarska, Prof. SUM

